

Lytiškumas

Dar viena labai svarbi sąvoka kalbant apie mergaites ir berniukus bei jų augimą ir brendimą yra lytiškumas. Tikriausiai ne kartą esame girdėję terminus *lytiškumo ugdymas* ar *lytiškumo pagrindai*, tačiau kas iš tiesų už šių žodžių slepiasi? Mokslininkai sako, kad **lytiškumas yra esminis asmens tapatybės aspektas, besivystantis visą gyvenimą nuo pat gimimo iki mirties. Paprasčiau sakant, lytiškumas – tai tiesiog natūralus prigimtinis būdas būti tam tikros lyties žmogumi – vyru arba moterimi. Būdas mąstyti, reaguoti, jausti ir veikti tam tikru būdu, labiau įprastu tam tikrai lyčiai, kurį mes paprastai išmokstame kasdieniame savo gyvenime. Kyla klausimas – kaip? Ogi tiesiog stebėdami aplinką. Augdami ir stebėdami aplink esančius vyrus ir moteris išmokstame tam tikrų elgesio normų, imame suprasti, kaip dera bendrauti su aplinkiniais, kaip reikia kurti draugystę ir šeimą, kaip dera atpažinti ir išreikšti savo individualumą, kaip gerbti ir priimti kitą asmenį.**

Žmogaus lytiškumą atspindi daugybė kitų su lytimi susijusių požymių. Lytiškumą gali atspindėti mūsų lytinė tapatybė, pasirinkti ir atliekami lyčių vaidmenys, seksualinė orientacija, intymumo, malonumo ir reprodukciniai poreikiai. Iš tiesų, lytiškumas – viena kompleksiškesniųjų asmens tapatybės dalių, kurią lemia biologinių, psichologinių, socialinių, politinių, istorinių, religinių bei daugybės kitų kiekvieną iš mūsų paliejančių veiksnių visuma.

Kiekvienas iš mūsų savo lytiškumą galėtume sulyginti su tobulu ir unikaliu meno kūriniumi, kurio autoriai ir savininkai esame mes patys. Kūriniu, kuriame apgalvota kiekviena, net ir pati mažiausia detalė, kurią pakeitę tiesiog turėtume visiškai kitą meno kūrinį. Būtent per lytiškumo raišką augdami ir bręsdami pradedame skirtis ne tik pagal biologinę savo lytį, bet atsiranda ir skirtumų tarp tos pačios lyties atstovų. Nepaisant mūsų biologinės lyties, vystantis kiekvieno iš mūsų lytiškumui ima keistis mūsų vertybės, įsitikinimai, požiūris į save kaip į vyrą ar moterį, požiūris į savo kūną, nuomonė apie save kaip vyrą ar moterį bei elgseną su savimi ne tik kaip su žmogumi, bet ir specifiskai kaip vyru ar moterimi. Besivystantis lytiškumas ir savęs suvokimas keičia požiūrį į santykius su kitais žmonėmis, draugystę, prierašumą, meilę, romantiškus bei lytinius santykius ir, žinoma, lytinę ir reprodukcinę sveikatą.

Ir vis dėlto viena iš svarbiausių žmogaus lytiškumo dalių yra būtent kiekvieno mūsų elgesys su savimi ne tik santykiuose su kitais, bet ir su savimi pačiu kaip vyru ar moterimi bei savo kūnu, ypač kai kalbame apie tai, kokius sprendimus priimame savo lytiniame gyvenime. Čia puikiai tinka perfrazuota garsi patarlė: elkis su savimi, šiuo atveju su savo lytimi, taip, kaip norėtum, kad ir kiti su tavimi elgtųsi.

Kad ir kaip kartais gali atrodyti ir skambėti sudėtingai, vis dėlto kiekvienas iš

mūsų turime ne tik standartinę lytinę raidą, bet mums būdingi ir tipiški lytiškumo raidos etapai. Šių etapų metu nuosekliai, to net nepastebėdami atliekame tam tikras užduotis ir pasiekiamo tam tikrus tikslus. Tad trumpai apie kiekvieną iš jų.

Lytiškumo raidos etapai

IKI 4 METŲ VAIKAMS BŪDINGA:

- ▶ domėtis ir klausti apie kūną, jo funkcijas;
- ▶ domėtis kitų žmonių kūnu, siekti paliesti mamos ar kitų moterų krūtis, tėčio ar kito vyro varpą;
- ▶ tyrinėti savo lytinius organus tiek viešumoje, tiek vaikui esant vienam;
- ▶ siekti matyti kitus žmones nuogus (pavyzdžiui, vonioje ar tualete);
- ▶ rodyti kitiems savo lytinius organus;
- ▶ nusirenginėti ir norėti būti nuogam;
- ▶ glostyti savo lytinius organus ar trinti juos į kitus objektus (pavyzdžiui, baldus, pagalvę, žaislus).

4–6 METŲ VAIKAMS BŪDINGA:

- imituoti suaugusiųjų elgesį (laikytis už rankų, bučiuotis);
- kalbėti apie kūną vartojant netinkamus žodžius, nors vaikui ir nėra aiški jų reikšmė;
- tyrinėti savo kūną su bendraamžiais (žaidžiant „daktarą“, „šeimą“ arba „parodyk man savo, aš tau parodysiu savo“);
- norėti matyti kitus žmones nuogus ar nusirengiančius;
- tikslingai liesti savo lytinius organus (masturbuotis), kartais šalia esant ir kitiems žmonėms.

7–11 METŲ VAIKAMS BŪDINGA:

- klausinėti apie lytinius organus, krūtis, lytinius santykius, vaikų gimdymą;
- tikslingai liesti savo lytinius organus (masturbuotis), tai daryti neviešai;

- žaisti su bendraamžiais žaidimus, susijusius su suaugusiųjų lytiniu elgesiu (pavyzdžiui, „žaisti šeimą“; „vaikinas ir mergina“);
- norėti matyti kitus žmones nuogus ar nusirengiančius;
- domėtis apsinuoginusių ar nuogų žmonių nuotraukomis;
- domėtis seksualinio turinio informacija žiniasklaidoje (televizija, filmai, žaidimai, internetas, muzika ir kt.);
- norėti turėti daugiau privatumo (pavyzdžiui, nenori nusirengti matant kitiems žmonėms), drovėtis ir nenorėti kalbėti su suaugusiaisiais apie lytiškumą;
- romantiškai domėtis bendraamžiais, norėti jiems patikti;
- lytinio brendimo pradžia, atsiranda antriniai lytiniai požymiai.

12–15 METŲ PAAUGLIAMS BŪDINGA:

- ◆ vystosi antriniai lytiniai požymiai ir reprodukcinė (dauginimosi) sistema;
- ◆ lytinės liaukos intensyviai išskiria hormonus;
- ◆ lytinis brendimas pasiekia savo kulminaciją – atsiranda mėnesinės;
- ◆ išryškėja lyčių skirtumai.

16–20 METŲ JAUNUOLIAMS BŪDINGA:

- ▼ pasiekiamas lyties vaidmens suvokimas ir atpažinimas, lytinio brendimo pabaiga.